

Jens Otto Krag's tale ved møde i Udenrigspolitisk Forening

Taler

Jens Otto Krag
Medlem af Folketinget for
Socialdemokratiet

Dato

8. oktober 1968

Sted

Udenrigspolitisk Forening,
Stockholm

Elementerne i verdenspolitikken er ikke af statisk natur. Derfor står den internationale problemstilling heller ikke stille. den ændres stadig. Der findes tendenser til forandringer i Sovjet- unionen og i de østeuropæiske lande som denne sommers dramatiske begivenheder i Tjekkoslaviet er et overbevisende eksempel på.

Tilsvarende tendenser gør sig gældende i USA- som det menneskelige og politiske drama omkring præsidentvalget viser os det.

Der sker stadige ændringer i Europas situation: Ungdomsoprøret i de europæiske hovedstæder og generalstrejken i Frankrig er symptomer på de kræfter, der bevæger sig under Vesteuropas politiske overflade. Der sker ændringer i den såkaldte tredje verden, omend lidelser og ulykker her synes at være en permanent faktor af forfærdende styrke. Jeg tænker dels på krigen i Vietnam, der er en uforandret kendsgerning, medens senatorer, guvernører og partiledere kappes om magten i USA ganske som senatorerne i det gamle Rom stredes om magten, medens legionerne mødtes med døden fjernt fra Rom. Jeg tænker dels på den ufattelige katastrofe i striden mellem Nigeria og Biafra, måske den mest tragiske i menneskehedens moderne historie.

Det er mig i øvrigt ubegribeligt, at FN' s sikkerhedsråd passivt kan være iagttagere til massedøden i Nigeria / Biafra. Det kan ikke være sådan, at en alvorlig konflikt, der har så tragiske følger som kampene i Biafra, ikke kan påkalde Sikkerhedsrådets interesse og aktivitet. Det kan ikke være sådan, at kun konflikter, der har direkte interesse for stormagterne, kan udløse handling fra Sikkerhedsrådet.

De stadige forandringer bevirker, at vort svar på den udfordring, den internationale politik stiller os overfor, ikke uændret kan være den samme, som for 10, 15 eller 20 år siden.

Den gang betragtedes modsætningerne mellem Sovjetunionen og den vestlige verden som det for os mest afgørende, og vi anskuede den kolde krig og frygten for aggression fra Østblokken som det væsentligste element i verdenspolitikken

Modsatningerne mellem Øst og Vest er stadig til stede i verdenspolitikken som et væsentligt element, men vi kan ikke nøjes med en henvisning til denne modsætning som det eneste eller det væsentligste fundament for vort udenrigspolitiske syn.

Indtil den militære besættelse af Tjekkoslaviet i august i år ville mange iagttagere være tilbøjelige til at betragte afspændingen som så vidt fremskreden for Europas vedkommende og aggressionsfaren for at være så minimal, at man troede, helt nye muligheder tegnede sig for Europa.

De Gaulles vision om et Europa til Ural, d.v.s. et Vesteuropa og Østeuropa i samarbejde og for Vesteuropas vedkommende i aftagende afhængighed af USA, var en europæisk tanke med mange tilhængere.

Sommerens begivenheder i Tjekkoslaviet har vist, at tanken var forhastet. Øst-Vest-modsætningerne er fortsat så stærke, at Sovjetunionen og dets allierede ikke tillader et medlem af Øst-blokken at vælge en udvikling mod større frihed og mere samkvem med Vesten, som i det lange løb kunne sætte spørgsmålstegn ved dets forbliven som fuldt medlem af Warszawapagten uanset det faktum, at Dubcek ikke på noget tidspunkt (modsat de ungarske oprørere) har så meget som antydning af udmeldelse af Warszawapagten.

Det understreger også Øst-Vest-forholdets fundamentale betydning, at USA klart nok tolererer, hvad Sovjet foretager sig inden for sit eget pagtområde. Velsagtens i tillid til, at Sovjet vil respektere USA's handlefrihed i tilsvarende udstrækning.

Nettoresultatet af sommerens begivenheder i Tjekkoslaviet vil blive dette lands genstabilisering i konservativ kommunistisk ånd, en relativ svækkelse af Østblokkens konventionelle militære styrke og en belæring om, at udviklingen mod et bedre, afspændt og samarbejdende Europa går langsomt. Hvis denne udvikling antager en karakter, der truer det kommunistiske partis »establishment« i de østeuropæiske lande – her under Sovjetunionen er der stærke kræfter, der er interesseret i at standse eller hæmme udviklingen.

Men herefter vil udviklingen i øvrigt gå videre. De områder, hvor de to supermagter, USA og Sovjetunionen, har fælles interesser, eksisterer stadig.

Vi har allerede set adskillige eksempler herpå. Lad mig nævne: Reglerne for rumfarten. Det delvise stop for prøveekspllosioner af kernevåben. Traktaten for ikke-spredning af kernevåben. Forsøget på en gensidig forståelse om tilbageholdenhed vedrørende opbygningen af et nyt forsvarssystem. Endelig de brede spørgsmål om større samhandel og udveksling af kultur og videnskab. De to supermagters største fælles interesse er at undgå indbyrdes konflikt. At også det nye Kinas eksistens over indflydelse på deres indbyrdes forhold er givet.

På baggrund heraf har det stadig realistisk interesse at tale om afspænding.

Spørgsmålet er, om der også fortsat vil ske en afspænding af en anden karakter, som ikke beror på interessefællesskab mellem supermagterne, men som beror på at landene inden for de to magtblokke enkeltvis gør sig mindre afhængige af blokkens ledende synspunkter, og på et eller flere områder går deres egne veje.

Det er, hvad Rumænien har gjort i udenrigspolitiske spørgsmål, hvad Tjekkoslaviet forsøgte på i indemigspolitiske spørgsmål, men blev bremset i ved militær indgriben. I den vestlige verden er Frankrig det land, der stærkest har frigjort sig fra alliancens vurderinger.

Efter min opfattelse vil disse selvstændighedstendenser for en tid blive afdæmpet. Men de vil ikke ophøre. Trangen til frihed og selvstændighed i den østlige lejr bliver selvfølgelig ikke mindre som følge af overgrebet mod Tjekkoslaviet, snarere bliver den stærkere og mere voldsom og ukontrolleret i sine ytringsformer. På samme vis vil Frankrigs trang til at demonstrere uafhængighed af den angelsaksiske verden være lige så stærk som før, selvom De Gaulles talemåde om Europa til Ural er blevet devalueret.

Derfor skal bestræbelserne for fortsat afspænding ikke opgives. Og at svare på situationens udfordring ved at skærpe den kolde krigs modsætninger og ved at udløse en ny kostbar oprustningsbølge, vil omtrent være det mest forkerte svar, der kan tænkes. Det vil ikke hjælpe Tjekkoslaviet, tværtimod få den sovjetrussiske pansernæve til at stramme grebet. det vil ikke fremme verdensudviklingen. Tværtimod sætte den tilbage.

I den fortsatte afspændingspolitik's tjeneste kan Europa udvise en særlig mission. I Vesteuropa som helhed er der en voksende forståelse for, at der i Europa ved samarbejde og integration kunne skabes et nyt økonomisk kraftcentrum, som kunne få voksende politisk indflydelse, og som i samarbejde med USA og i forståelse med Sovjetunionen kunne øve en afgørende mæglende indflydelse. Mange vanskeligheder skal først overvindes. Først og fremmest EEC' s (Fællesmarkedets) træghed og manglende evne til at bevise sin livskraft ved at optage nye medlemmer.

I denne henseende er det ellers så livspulserende Europa ved at gå i stå.

Europæisk politisk samarbejde har i lange tider ingen reelle fremskridt gjort.

EFT A rummer øjensynligt ikke flere væsentlige fremskridtsmuligheder i sig.

Og i Fællesmarkedet træffes alle beslutninger med tiltagende vanskelighed og forsinkelse.

Imens gør amerikanske erhvervsvirksomheder de store amerikanske industri- og handelskoncerner stadig nye erobringer på de vesteuropæiske markeder. Det er de amerikanske selskaber i højere grad end de europæiske, der udnytter det økonomiske fællesskabs muligheder hos de seks. Det er dem, der med den mest moderne teknologi og forskning bag sig -udnytter den moderne foretagsledelses muligheder i Europa og udvider sin europæiske tumleplads ved at anlægge filialer på denne side Atlanten eller simpelthen ved at opkøbe europæiske virksomheder (ofte endda finansieret med europæiske penge).

Men med det resultat, at det store teknologiske gab mellem USA og Europa fortsat vokser.

Lidt flot kunne man sige, at mens Europa stadig befinder sig i det 20.

århundrede, er USA godt på vej ind i det 21. århundrede.

Det initiativ, Norden i denne situation kunne tage, er at sætte fart i sit eget samarbejde, at forsøge -uden at vente på Europa - selv at danne en økonomisk union, selv at gennemføre skridt til en nordisk økonomisk integration.

De opgaver, som de store europæiske lande -England, Tyskland og Frankrig ikke kan løse på egen hånd, kan et sådant økonomisk integreret Norden naturligvis heller ikke løse. Det gælder bygning af fartøjer til rumfærdsel, konstruktion af overlydsfly og opbygningen af datamaskineindustrier af den art, der mellem 1970 og 1980 bliver verdens tredje storindustri ved siden af bil- og olieindustrien. Hertil kræves et integreret Europa. Indtil det er skabt, vil USA dominere og USA' s dominans være tiltagende.

Men et økonomisk integreret Norden kan udrette en del.

På europæisk plan vil dette Norden, som allerede antydnet, være en selvstændig magtfaktor, der kan presse på udviklingen og stadig søge den europæiske integration udvidet og tilført ny dynamik.

For sig selv og på sit eget område vil man i Norden se samarbejds mulighederne folde sig ud. På lidt længere sigt er undervisning (af voksne) og forskning af enorm betydning. Det er på sit undervisningssystem, sin statsstøttede forskning

og på den heraf udsprungne iderigdom, opfindelsesmængde, organisationseffektivitet og virksomhedsledelse, at USA bygger sin overlegenhed over Europa.

Netop på disse områder kan Norden gennem samarbejde og specialisering nå væsentlig videre end de nordiske lande hver for sig. Måske er vi allerede med Sverige klart i spidsen længere fremme end andre europæiske lande i gennemsnit. Ved at integrere og sammenlægge erfaringerne kan vi nå videre.

Hver gang en samarbejdsopgave er løst, vil nye melde sig. Kataloget over dem vil være uendeligt. Det vil omfatte fælles landbrugs- og fiskeripolitik, vej- og broprojekter, olie- og gas- udviklingen, ulandshjælp, boligbyggeri o.s.v. Uanset hvorledes de europæiske opgaver siden løses (hvis de bliver løst), vil Norden være bedre og stærkere stillet gennem integrationen - end uden.

Det er af afgørende betydning, at den nordiske integration ikke vanskeliggør eller sinker de deltagende landes indtræden i det udvidede fællesmarked, når der foreligger mulighed herfor.

Det er afgørende, at landene i fællesskab fører en økonomisk politik, der fremmer produktionens vækst under stabile vilkår og dermed forbedrer levestandarden, gør fuld beskæftigelse til en selvfølge og udbygger den sociale velfærd.

Intet land kan gennemføre en stærk industriel og teknisk udvikling uden voksende sociale spændinger som arbejdsløshed, store økonomiske uligheder og social utryghed medfører.

Denne side af fremtidens politik er lige så betydningsfuld som udbygningen af selve samarbejdet og som undervisning og forskning.

Ad disse veje kan Norden yde et selvstændigt bidrag til Europas og dermed til hele den civiliserede verdens fremtid.

Jeg tror, at Norden ved at gå i spidsen vil tilføre Europa ny inspiration.

Man skal selvfølgelig ikke overvurdere, hvad Norden ad denne vej kunne udrette for Europa, men heller ikke undervurdere det. I London og i de øvrige EFTA-hovedstæder vil man være meget stærkt interesseret i, hvad der sker i EFTA' s økonomisk mest levende og mest købekraftige område: Danmark, Norge, Sverige og Finland.

Det samme vil man være i Fællesmarkedet og ikke mindst i Bonn, der ser det skandinaviske område som een af deres største kunder.

Et kraftigt nordisk initiativ vil ikke med et slag skabe nyt forår for europæisk integration og samarbejde. Men det vil gøre indtryk.

Men også på et andet område vil Norden være forbillede.

Meget tyder på, at både Europa og USA i 70'erne går ind i en ny udvikling, hvor samfundets indre kvalitet, dets evne til at løse sociale og strukturelle problemer og herunder generationsskiftets problem spiller en større rolle.

Både Kennedy, McCarthy-bevægelsen i USA og ungdomsoprøret i Vesteuropa, såvel som den tjekkoslovakiske omvæltning, der blev stoppet med rå magt, tyder i denne retning.

Her bør Norden kunne vise, hvorledes man skaber sociale fremskridt, større lighed i den økonomiske fordeling, løser boligproblemet, så også unge kan få en god bolig, løser universitets- og lærlingeproblemerne, skaber demokrati på arbejdspladsen og simpelthen betragter arbejdsløshed og lavtlønsproblemer som sociale ondt, der ikke kan tolereres.

Tags

Politisk tale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/norden-og-europa>